

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 7. De comparatione literarum, & sigilli.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](#)

nisi evidentissimis probationibus, in scriptis habitis, ostendere paratus sit, sese hæc indebet promisisse. Et ratio est, quia ubi causa, seu titulus debendi non exprimitur, deficit fundamentum probandi, consequenter actio; hæc enim non oritur nisi ex causa; quâ seclusâ potius præsumitur scriptum ex errore, vel non pure, sed sub aliqua conditione pendente; nisi vel ipse scribens causam fateatur, vel producens eam probet. Hoc ipsum tamen habet aliquot limitationes. 1. si tale chirographum esset datum *causæ piaæ*; tunc enim præsumeretur datum ex causa liberalis donationis; probari hoc potest ex c. fin. de succession. ab intestato. quod allegatur ab Haunoldo tom. 5. tr. 4. n. 516. Fateor esse casum satis mirabilem, qui affertur in eo c. si accipiat juxta tallem lecturam, præsertim quoad interrogations factas ab his, qui ex parte Episcopi stabant contra Monasterium, quod donationem sibi factam allegabat ab illo Archipresbytero, de cuius bonis ibi controversia erat.

1868. Verum est, quod Pontifex ibi dicat, & Murinensi Episcopo mandet, quod nisi præfatus Episcopus (impugnans donationem ab Archipresbytero factam Monasterio) legitimè probaverit, saepe dictum Archipresbyterum suæ mentis compotem non fuisse, cum ultimam voluntatem expresit, super impetitione monasterii perpetuum ei silentium imponatur, & compellatur restituere monasterio, quæcumque de bonis ipsius Archipresbyteri, vel etiam monasterii occupavit: moveri tamen posset quæstio, an, dato, quod sui compos donationem fecerit, instrumentum donationis, causam expresserit? an secus? consequenter, an ex hoc textu recte probetur, valere scripturam donationis factæ, sine ulla alia causa in ea expressa? quando est ad causam piam? Mihi videtur recte probari 1. si expresit, se donare; quia liberalitas erga Monasterium, præsertim tale, cuius obsequio donans in multis usus est, ut ponit casus in dicto c. est sufficiens causa debit, supposita donationis acceptatione. 2. quia, qui causæ piaæ dat, præsumitur dare causâ pietatis; at sic non caret causâ debendi, ubi acceptatio sequuta est.

Alter casus est, de debito scripto in ultima voluntate. Nam esto in scriptura non expressa sit causa debendi, si de alia causa non constet, præsumitur scriptum in vim legati, ut colliguntur L. cuius 88. §. quisquis 10. ff. de Legat. 2. ibi: *Quæstum est, an si scriptum esset: quisquis mihi bæres erit, sciens, debere me Demetrio patruo tuo deraria tria, & non deberentur, actio esset?* respondi, si non deberentur, nullam quasi ex debito actionem, sed ex fidei commisso. His aliqui addunt tertiam exceptionem; quod scriptura privata per debitorem recognita, etiam tempore posterior, non probet contra illum, qui publico instrumento docet, hypothecam sibi in re, quam debitam vult scriptura privata, prius esse constitutam, nisi simul habeat subscriptionem duorum, vel trium Virorum probatae opinionis; ut dicitur in L. II. C. qui potiores in pignore.

Quartam exceptionem ponunt in omnibus casibus, ubi iure donatio præsumitur; nam & liberalis donatio est sufficiens causa debendi, cum acceptata fuit; quintam, si contineat liberacionem, seu remissionem debiti, si scilicet contineat manum propriam ejus, qui debitum remittere potest; Sextam, cum contineat confessionem alicuius, qui dicit, talem rem suam non esse; nam tali casu censetur illam habere pro derelicta, L. I. & 2. ff. pro derelicto. Septimam, si contineat præmissionem solum conditionatam; quo casu conditio censetur stare loco causæ debendi; de quibus V. Felinum in c. quoniam, de probat. n. 9. & seqq.

§. 7.

De comparatione literarum, & sigilli. 1870:
Cum in supra dictis egerimus de probandi, quam habent scripturae privatæ, ac sigilla illis appressa, quando is, contra quem producuntur, recognoscit scripturam, vel sigillum tanquam suum; quæstio nunc est, quid dicendum, ubi negat, scripturam esse suam; cum revera quandoque contingat committi falsum etiam exactâ imitatione manus alienæ. In tali casu, producenti tale scriptum (quod suum esse negat Adversarius) probandum est, quod

quod negatur; id, quod communiter tribus modis fieri potest; 1. per testes deponentes, esse propriam manum ejus; 2. per ipsam subscriptionem testium; 3. per comparationem hujus scripturæ cum aliis ab eodem scriptis.

^{1871.} Circa primum modum probandi, nota, sufficere, quod per Testes legitimè probetur, talem scripturam, vel totam esse manum propriam ejus; vel, si aliena manus sit, subscriptionem esse manus propriæ; & quidem, si per totum sit manus propria adversarii, contra quem producitur, non requiritur subscriptio; secùs, si manu alienâ; sic Felinus in c. 2. b. t. à n. 6. Covarr. practic. qq. c. 22. à n. 2. quando autem solum est subscriptum, sufficit probari, subscriptionem ejus, in cuius solius præjudicium cedit, esse manum illius propriam. Probatur igitur hoc sufficienter per testes, si deponant, se fuisse præsentes, & vidisse, quod Titius v. g. qui negat esse scripturam suam, hoc scriperit, vel subscripterit, ut habetur in Authent. de instrument. cautela; c. si quis igitur. Novell. 73. Nam ibi sic habetur: si quis igitur vult cautele deponere, non soli credat accipientis scripturæ: hoc quid etiam in judicio quæsitum est (quia enim non professus est is, qui scripsisse dicebatur, suam esse scripturam: magnum res habuit tumultum, & scribere alia coactus est, quæ visa sunt veluti similia quidem, non tamen per omnia similia, & quantum ad illam scripturam, sine termino cause permanit) sed is, qui depositum dat, advocet etiam testes, ut possibile est, honestos, & fide dignos, & non minus tribus: ut non in sola scriptura, & ejus examinatione pendeamus: sed sit judicantibus etiam testium solarium.

Etenim tales testificationes suscipimus, quas presentes testes dicant: quia his presentibus subscriptis, qui documentum fecit, & hunc noverunt. Nam si invenerimus & tales quosdam testes non minus, quam tres dignos fide existentes: neque talem interdicimus fidem; neque enim, ut abbreviemus probationes, ponimus legem: sed ut esse

eas, & cautele esse faciamus; ex quo textu colligitur, in hoc casu requiri tres testes; eo, quod, propter similitudinem scripturæ deponentes, facile errare possint; licet alias sufficient duo testes, si deponant de contento in scriptura; ita Felinus cit. n. 4. Secundo modo probatur, si testes subscripti deponant, & recognoscant, subscriptionem illam esse suam, præterim, si testentur, se utriusque consensu subscriptisse scripturæ prius vel per totum, vel saltem manu propriâ ejus subscriptæ, contra quem producitur.

Tertio modo probatur per comparationem hujus scripti, quod negat esse suum, cum aliis scripturis, quas recognoscit, tanquam propriam manum suam; de hac literarum comparatione extat L. 20. C. de fide instrumentum, quæ sit loquitur: *Comparationes literarum ex his chirographis fieri, & aliis instrumentis, que non sunt publicè confecta, satis abundèque occasionem criminis falsitatis dare, & in judiciis, & in contractibus manifestum est.* Ideoque fancimus, non licere comparationes literarum ex chirographis fieri, nisi trium testium habuerint subscriptiones, ut prius literis eorum fides imponatur, vel ex ipsis hoc deponentibus, sive cunctis, sive omnimodo duobus ex his sine comparatione literarum testium procedente; & tunc ex hujusmodi chartula, jam probata, comparatio fiat; *alio enim modo, comparationem fieri nullo concedimus modo* licet in semetipsum aliquis chartam conscriptam proferat, sed tantummodo ex forensibus, vel publicis instrumentis, vel hujusmodi chirographis, quæ enumeravimus, comparationem trutinandum.

Et hac lege circa literarum comparationem not. 1. illam non admitti, ut præstet adminiculum probandi, esse veram scripturam ejus, qui negat esse suam, nisi fiat cum scriptura ap' probata, & certa, quod sit propria ejus scriptura; ut habetur ex cit. L. & tunc ex hujusmodi chartula jam probata comparatio fiat; *alio enim modo comparationem fieri nullo concedimus modo.*

^{1873.}

Not.

Not. 2. dictam comparationem non admitti, nisi eam facturi prius jurent, ut præscribitur dictâ L. 20. ibi: omnes autem comparationes non aliter fieri concedimus, *nisi juramento antea præstito ab his, qui comparationem faciunt, fuerit affirmatum*, quod neque lucri causâ, neque inimicitis, neque gratiâ tenti, hujusmodi faciant comparationem.

1874. Not. 3. distinguendum esse inter scripturam, ad quam ea, quæ negatur, comparatur, ad investigandum, num & illa sit vera scriptura negantis? an sit scriptura solius principalis, seu debitoris; an etiam constet subscriptiōnibus testium? nam hoc ipsum esse attendendum, monet Lex 20. sup. in n. 1872. Hincad quæstionem, quam fidem probandi habeat talis scriptura, quando inter illam, quam debitor negat esse suam, deprehenditur similitudo cum altera vel confessata, vel legitimè probata, quod sit sua?

Respondetur, quod, si comparatio facta sit cum scriptura debitoris propria, etiam per testes subscriptâ, & non tantum cum hac, sed etiam cum subscriptionibus testium comparata, deprehendatur similitudo, faciat plenam probationem, scripturam, quam ex ea conventus negat esse suam, esse ipsius scripturam; nam in tam multis non potest facilis error contingere, vel præsumi; secus est, si careat subscriptione testium, cum quibus etiam collatio fieri possit; tunc enim semiplène non probat; quia in unius manu facilis error intervenit, quam plurium.

1875. Dixi, si fiat comparatio cum scriptura à pluribus vel Testibus subscripta. Nam scriptura privata, sed plurium subscriptione destituta, si ad eam unicè comparatio fiat, non probat plenè, etiam similitudine deprehensâ, nisi aliis adminiculis adjuta, si in ea agatur de summâ libram auri exceedinge, per Auth. at si C. de fid. instrument. ibi: at si contractus fiat in civitate, & unam libram auri excesserit, omnimodo collationi adsit argumentum quodlibet, nec credatur ei solidi.

Ubi not, ea verba: *si fiat in civitate*: nam aliud dicendum est, quando tales contractus celebrantur ruri, & ubi non est hominum frequentia; in talienim casu, prout declaravit ipse Imperator loc. cit. §. fin. (ibi: *hac autem omnia tenere in civitatibus volumus*; nam in agris, ubi multa simplicitas est, & neque scribentium, aut testium multorum copia est, quæ hactenus apud eos valuerunt, & nunc sint etiam firma) comparatio, & inventa similitudo vim suam retinet, esto collatio facta sit cum alia scriptura solius debitoris propria.

Not. 4. cùm is, qui conventus est 1876 ex scriptura, tanquam propria, negat scripturam esse suam, & producens petit literarum comparationem, non debere statim concedi, nisi secundum præscriptum Novellæ 73. c. 7. §. 5. quod ita sonat: si verò nihil aliud invenitur præter collationem instrumentorum, quod hactenus voluit, fiat, ut qui profert ad collationis documentum, *juret solemniter*, ut autem aliquod omnino causa sumat augmentum ad majorem negotii fidem: & ipse, qui hoc petit fieri, juret, quia non aliam idoneam habens fidem ad collationem instrumentorum venit; nec quidquam circa eam egit, aut machinatus est, quod posset forte veritatem abscondere. Reliqua huic spectantia constabunt ex seqq.

Supersunt adhuc tria; primò, quid 1877 probent libri Mercatorum? 2. quid literæ missivæ seu epistolæ? 3. quid rationes privatæ? Ad 1. Resp. in hac quæstione standum præcipue statutis, & consuetudini locorum, quæ juxta Regionum varietatem non eadem est: id, quod etiam approbatur in c. cùm dilectus 9. b. t. in quo Innocentius III. duo respondet; primum, quod instrumenta post publicationem testificationum ab ultra que parte produci possint, donec in causa conclusum sit; alterum, si in regno Scotiæ consuetudo invaluit, ut instrumentum Regis plenam fidem mereatur, eam etiam in foro Ecclesiastico, propter regis auctoritatem, & honestatem, servandam esse. Spe-

Spectato autem jure communī, si liber ille producatur ad probandam causam, quæ spectat ad materiam commerciorum, & negotiationis (nam ad hunc finem illi libri destinantur) facere probationem saltem semiplenam, ut producenti possit deferri juramentum suppletorium; vel ut aliqui volunt, concurrente simul uno teste, idem, quod liber habet, deponente, etiam plene, ut vult Haunold. tom. 5. de jure, & justi. tr. 4. à n. 509. quod tamen videatur intelligendum, modò constet, eos, qui ejusmodi libris præsunt, esse accuratos, & justos in annotatione acceptarum mercium, & pretii; nec segnes, solutione acceptâ, in delendo; cuius contrarium quandoq; accidit.

1878. De literis porrò missivis, seu epistolis, quando assumuntur in vicem sermonis articulati, ubi iste non est de substantia negotii, de quo tractatur, a liquid habetur in L. 38. ff. de acquirend. possess. ubi dicitur, quod qui absentis servo scribit, ut in libertate moretur, non eam mentem habet, ut statim velit servi possessionem dimittere, sed magis destinationem suam in tempus conserre, quo servus certior factus fuerit. Ex quo sequitur, scribentem tunc primū censeri loqui alteri, quando hic epistolam accipit, legit, & inibi scripta percipit; id quod etiam dicendum venit, quando illius consensus obligationem non parit, nisi dato alterius consensu reciproco, vel saltem acceptatione.

1879. Ut autem epistola contra scribentem probet, debet esse ab illo recognita, tanquam sua; nam recognitio scripturæ evadit confessio ejus, quod in ipsa continetur; nec obstat 1. quod talis confessio sit solum extrajudicialis; quamvis enim hæc plena probationem non faciat, quando præsumi non potest facta cum plena deliberatione; scilicet tamen est de confessione, quæ habetur per recognitionem propriæ epistolæ; hæc enim merito præsumitur facta cum plena deliberatione; nec obstat 2. illam confessionem esse factam parte absente physicè; cum sufficiat esse præsentem civiliter, per manum

Tom. II.

suam vicariam, Procuratorem, Nuntium, &c. nec obstat 3. esto careat die, vel loco apposito, ut colligitur ex L. 34. §. 1. ff. de pignoribus, ubi ad similem quæstionem responsum est: *cum conveniente de pignoribus videtur, non idcirco obligationem pignorum cessare, quod dies, & Consules additi vel tabulae signatae non sint.*

Quoad libros privatarum rationum, 1880.

vel alicujus privati, communiter traditur, quod plenè probent contra scribentem, seu illum, cuius ejusmodi libri sunt; non autem pro scribente, nisi aliunde firmitatem accipient, ex L. 6. C. de Probat. ibi: *rations defuncti, quæ in bonis ejus inveniuntur, ad probationem, sibi debitæ quantitatis, solas sufficere non posse, sepe rescriptum est.* Ejusdem juris est, et si in ultima voluntate defunctus certam pecunia quantitatem, aut etiam res certas sibi deberi significaverit; sic enim esset testificatio in propria causa. Qualiter autem rationes conscriptæ ab eo, qui ex officio alicujus bona administrat, probent pro scribente? videri potest apud Haunoldum tom. 5. tr. 8. à n. 567. (qualiter contingit cum rationibus Tutorum, &c.) ubi concedit illis vim plenæ probationis, si habeant hæc administrativa 1. si scripta sint verosimilia, & convenientia officio; 2. si scribens aliunde sit honestæ famæ; 3. si à se scripta juramento confirmet; 4. si inibi scripta talia sint, quæ communiter scribi solent sine testimoniis adhibitione; 5. si non contineat alia ad officium non pertinentia; 6. si contineat juxta receptam formam rationum, explicando scilicet accepta, exposita, residuum, cum causis à quo? in quem finem? &c. juramentum porrò, si scribens prius obiisset, suppleri consentienti aliqui, si mortem piè obiit; alii melius, si alias in rebus suis reperiatur fuisse exactus.

ARTICULUS IV.

De obligatione edendi instrumenta.

De hoc aliquid diximus supr. à n. 1881.
1465. Ante resolut. not. 1. instru-
Ppp menta